

“Het geweten is een Joodse uitvinding”

... en het hele West is ermee besmet! Terwijl het afweer nog volop stand houdt.

Dat noem ik het ‘dubbele moraal van het christendom’. Om het zeer kort samen te vatten zou ik zeggen het heilige t.o.v. het sacrale christendom...

De actuele geopolitieke thema’s en de dagelijkse wereld nieuws worden steeds meer becommentarieren als een conflict tussen beschavingen. Ik volg het met veel belangstelling met in mijn achterhoofd een geopolitieke les van de Evangelie.

We leven in de tijd van de selfies! Niet alleen als individu’s met onze mobiele telefonen maar ook globaal met onze satellieten. De mens is een dier met reflexieve bewustzijn vermogen. We beleven de opmars van deze laat eigenschap. Maar de evolutie is zoals het getij, terwijl wij alleen naar de branding kijken. Onze bewustzijn is (nog?) voornamelijk projectief. Onze identiteit (identiteiten!) zegt het al: “identiek aan”. Op het primaire stadium, een dier, zoals een hond, kent zichzelf niet; hij herkent zich in een andere hond! Op een gevorderde stadium erkent een mens zich in de spiegel, maar pas rond zijn achtste maand. Goed beschouwd zijn er veel meer stadia in de branding, maar niemand die een eind stadium kan claimen.

Zonder ‘mimese’ geen leven, dat één keten is van evolutive reproductie, in tegenstelling tot de minerale wereld. Met zijn formulering van het zondebok mechanisme heeft Girard een geniale sleutel gevonden om onze mimetische natuur dichterbij ons bewustzijn te brengen (als een geseculariseerde update van de Openbaring: naar mijn inzicht dé manier om afstand te doen van het sacraal.)

Samengevat kon mijn thema zijn: het universele versus het tribale denken.

Voor de bondigheid laat ik al mijn referenties ter zijde. De twee lange citaten die volgen moeten voorlopig voldoen: de eerste geeft uitleg aan mijn uitgangspunt, de tweede, recensie in de Volkskrant over het laatste boek van Buruma, past volledig in mij gedachten.

Citaat 1:

“Met als mogelijke leuzen: In 1941 wist bijna de hele jesjiwa van het stad Mir (in Belarus) te vluchten naar Kobe in Japan en vandaar naar Shanghai in China. Op een dag liep een van de jesjiwa leerlingen door de markt van Shanghai en plotseling hoorde hij, door het raam van een appartement, een stem brullen in een taal die hij kende. De stem schreeuwde als een beest: “Kom! Laten we ons ontdoen van dit volk dat ons niet in vrede laat leven!” En de stem werd beantwoord door duizenden andere stemmen die allen in koor riepen; “Sieg heil! Sieg heil!” De jongen rende doodsbang terug naar de jesjiwa, en vertelde rabbijn Yechezkel Levenstein (1885-1974), een van de leidinggevende rabbijnen van de jesjiwa, wat hij had gehoord. Rabbijn Levenstein antwoordde hem: "deze keer... vertelt hij de waarheid".

De wereld zal het Joodse volk niet in vrede laten leven. Hermann Rauschning schreef in zijn boek 'gespräch mit Hitler' dat Hitler hem vertelde: "De tabletten van de berg Sinai hebben hun geldigheid verloren. Het geweten is een Joodse uitvinding. Net zoals de besnijdenis, verminkt het de mens."

Het ‘geweten’ van de wereld – de Thora- komt van Sinai. De Thora leert lessen die de wereld dringend moet leren; dat elke individu geschapen is naar het beeld van G-d, en daarom uniek en waardevol is. Dat moraliteit niet relatief maar absoluut is. Dat mensen partners zijn met G-d in de

schepping, met een missie om de hemel op aarde te 'bouwen'. Deze Joodse ideeën zijn nu relevanter dan ooit.

Al deze voorheen genoemde Joodse activisten zijn vol van het principe van 'tikoen olam' – het helen van een gebroken wereld. Maar ze weten niet hoe ze dit kunnen doen, omdat ze niet weten wat de Joodse missie in onze gebroken wereld echt is. We kunnen de wereld alleen maar tot een G-ddelijk huis maken, als we eerst bij onszelf beginnen. Dit is hoe de Joodse geleerden ons leren om de wereld ten goede te veranderen. Wanneer we onze missie – 'het geweten van de wereld' - uit het oog verliezen, verliezen we de kracht en het uithoudingsvermogen om te overleven.

(uit: <https://www.christenenvoorisrael.nl/artikelen/het-joodse-volk-zal-de-wereld-niet-in-vrede-laten-leven>. Ik raad natuurlijk de rest van het artikel ook aan) .

Citaat 2

Hannah Arendt voor nu

Recensie In de schaduw van het kwaad

In een sterk essay laat schrijver Ian Buruma zien hoe de lessen van filosoof Hannah Arendt relevant zijn gebleven.

In 1965 stonden in Frankfurt folteraars en moordenaars terecht die actief waren geweest in het concentratiekamp Auschwitz. Wat er problematisch was aan dat proces, formuleert Ian Buruma in zijn essay In de schaduw van het kwaad in één zin: 'Ze waren het kleine grut in een Verbrechersstaat, waar massamoord het officiële beleid was.' Zo bood dat proces comfort aan juristen, diplomaten en ambtenaren die aan de Shoah hadden meegewerkt, en aan miljoenen Duitsers die zich aan de vernietigingsretoriek van het Derde Rijk hadden gelaafd. Die konden allemaal zien dat zij duidelijk anders waren dan de criminelen die in Frankfurt terechtstonden.

Talrijker dan de mensen die in staat zijn plezier te beleven aan folteren, zijn de mensen die in staat zijn mee te gaan in een politiek idee dat behelst dat andere mensen moeten verdwijnen voor een betere toekomst - die overtuigd kunnen worden door een politiek discours waarin andere mensen worden gedehumaniseerd oftewel van al hun menselijke eigenschappen worden ontdaan. 'Zodra mensen worden vergeleken met ongedierte moeten we weten hoe laat het is', stelt Buruma het bondig.

Mensen die plezier beleven aan folteren zijn er minder dan mensen die 'achter een bureau of als spoorwegambtenaar of diplomaat' een massamoord kunnen faciliteren. Het was die vorm van faciliteren die Hannah Arendt (1906-1975), Duits-Amerikaans filosoof van Joodse origine, in Eichmann in Jeruzalem 'de banaliteit van het kwaad' noemde. Schrijver en journalist Ian Buruma herlas dat werk voor zijn essay In de schaduw van het kwaad, verschenen in de filosofische pamfletreeks Nieuw Licht.

Eichmann in Jeruzalem is behalve Arendts bekendste ook haar controversieelste werk. Zij doet daarin verslag van het proces tegen Eichmann in Jeruzalem in 1961 en schildert de SS-Obersturmbannführer af als een uitvoerder van bevelen, een radertje in een moordmachine. Biografen schilderden dezelfde man later af als een fanatieke nazi en virulente antisemiet.

Buruma kan voor een deel meegaan in kritiek op Arendts Eichmann-beeld, maar stelt ook dat het 'gemakkelijk is Arendt verkeerd te begrijpen'. Zij heeft nooit beweerd dat Eichmann geen virulente antisemiet was. Met 'de banaliteit van kwaad' refereerde ze aan zijn banale conformisme, zijn onvermogen zelf na te denken, zijn blinde geloof in het krankzinnige idee dat een heel volk moest worden uitgeroeid om de vermeende zuiverheid van een superieur ras te waarborgen.

Theorieën over raszuiverheid werden na de Tweede Wereldoorlog door Europese politici niet meer openlijk beleden. Daaraan verwante tribale opvattingen over natiestaten tieren welig tot op de dag van vandaag. Die zie je in de 21ste eeuw bij politici die zich bekommeren om 'de eigenheid' van hun land. Iemand als Geert Wilders, signaleert Buruma, heeft nooit mensen aangezet tot geweld, maar beleed met zijn 'minder, minder, minder'-retoriek wel expliciet een tribaal idee van een natie waarin Marokkanen geen landgenoten maar bedreigingen voor 'het land' zijn.

Mark Rutte sprak in 2017 over tellende Turkse jongeren zijn bekende woorden 'pleur op' en 'ga zelf terug naar Turkije'. Daarmee suggereerde hij dat er verschil is tussen tellende jongeren die wel en niet 'bij ons' horen. Rutte wilde geen mensen het land uitzetten, maar, stelt Buruma, 'Ruttes primaire gevoel is wel precies waar Arendt voor heeft

gewaarschuwd. Uitsluiting uit de natie kan leiden tot uitsluiting uit de staat.'

Elders in het politieke spectrum ontwaart Buruma zorgelijke overeenkomsten tussen bestrijders van 'witte suprematie', zelfs in wiskundelessen, en bestrijders van 'Joodse natuurkunde' in nazi-Duitsland. Exacte wetenschap die werd beoefend door Joden werd bij hen 'kosmopolitische fraude'. Het boek *White Framing* van identiteitsdenker Robin DiAngelo werd een bestseller die veel aanhang geniet in academische kringen. 'Maar haar idee dat waarden, overtuigingen en ervaringen geheel door een gemeenschappelijke huidskleur worden bepaald heeft iets Völkisch, iets wat sterk doet denken aan Joodse natuurkunde.'

Hannah Arendt wekte zestig jaar geleden verontwaardiging met haar observatie dat er ook 'Völkische' kanten zaten aan het Eichmann-proces in Jeruzalem. Zij vond dat de Israëliëse premier Ben-Gurion het proces ook gebruikte om saamhorigheid te kweken onder Joden over de hele wereld en te waarschuwen voor vijanden in het Midden-Oosten. 'Maar Arendt had de moed om bezwaar te maken tegen het gebruik van trauma's voor politieke doeleinden', stelt Buruma. Zij waarschuwde voor iets wat in de 21ste eeuw schering en inslag werd, namelijk het aanwenden van traumatische geschiedenis voor het kweken van een 'wij-versus-zij'-gevoel.

In de staart van dit sterke essay behandelt Buruma nog een inzicht van Arendt dat niets aan relevantie heeft ingeboet, namelijk dat weinig menselijke behoeften groter zijn dan die aan consistentie. Een theorie kan aantoonbaar leugenachtig of regelrecht krankjorum zijn, als ze consistent is, kan ze een grote groep aanspreken. Het zijn bepaald geen kleine onlinegemeenschappen die geloven in elitaire pedofiele samenzweringen en de heimelijke wereldheerschappij van Bill Gates. Weinig bevalt mensen nóg minder dan worstelen met onzekerheid.

Alle totalitaire bewegingen van de 20ste eeuw verwierven hun aanhang door duidelijk te maken welke vijanden een glorieuze toekomst in de weg stonden. Het succes van de Make America Great Again-beweging berust voor een groot deel op Trumps vermogen zijn aanhang inzicht te verschaffen in degenen die Amerika's wederopbloei ondermijnen. Mensen worden niet overtuigd door feiten, schreef Arendt al in 1951 haar boek *Totalitarisme*, maar 'door de consistentie van het systeem waaraan zij hun vertrouwen hebben geschonken'. Bijna driekwarteeuw van technologische vooruitgang is sindsdien verstreken. De markt voor consistente systemen is nog onverminderd groot.

Non-fictie

Ian Buruma

In de schaduw van het kwaad - Eichmann in Jeruzalem

Prometheus; 94 pagina's; € 16,99.

Hubert Darthenay

13 november 2023